

JOŽEF II.

Jožef II. se je rodil 13. Marca 1741, kot najstarejši sin Marije Terezije. S svojimi petnajstimi brati in sestrami je imel zelo malo stikov, pa še ti niso bili prisrčni ali zaupljivi.

Veliko vlogo je v njegovem življenju imela njegova prva žena Marija Izabela, s katero je bil poročen le tri leta, saj je umrla ob porodu druge hčerke. Zakon z Izabelo je bil eden izmed redkih srečnih obdobij Jožefa II. Njena zgodnja smrt je v njem zamorila vsa čustva do soljudi. V Jožefovih mislih so mesto družine prevzeli država, njegovi narodi in cesarstvo. Drugo poroko z Marijo Jožefo Bavarsko, je bolj ali manj izsilila njegova mati in je bila plod čistega političnega računa.

3. aprila 1764 so ga še za časa življenja njegovega očeta Franca Štefana v Frankfurtu okronali za rimsko-nemškega kralja. Po smrti očeta je Jožef podedoval njegovo osebno premoženje, okoli 22 milijonov goldinarjev, ki jih je porabil za pokritje državnega dolga.

Od očeta je prevzel vladanje v svetem rimskem cesarstvu. Njegova prizadevanja, da bi v cesarski politiki uveljavil reforme, pa niso bila uspešna. Poskusi, da bi preobrazil cesarski dvorni svet in državno sodišče, so proadli in mu nakopali sovražnike. Tudi v habsburških deželah je imel čuden položaj. Marija Terezija ga je sicer povzdignila v sovladarja, vendar je še zmeraj obdržala nadzorstvo nad vladnimi zadevami.

Za Jožefa II. so bila tako kot za druge vladarje razsvetljenega absolutizma značilna potovanja; očitali so mu celo, da vlada iz poštnega voza. Njegova potovanja lahko delno pojasnimo z njegovim odporom do razkošja in blišča. Hotel pa je tudi zares dobro spoznati svoje dežele, želel se je srečati tudi s preprostimi ljudmi in spoznati njihove težave.

S temi potovanji je povezenih vrsto zgodb. Pogosto gre za simbolna dejanja s katerimi si je oblikoval sloves prijatelja ljudstva in človekoljuba. Na primer: nekoč se je dal vkleniti v zloglasnem zaporu na brnskem gradu, da bi dobil vtis o usodi jetnikov. Najbolj znana pa je zgodba, da je cesar, ko je bila na Moravskem lakota zoral v vasi Slavinkovice dve brazdi s plugom kmeta Andreja Trnke. Pri

priči so tam postavili spomenik, plug, s katerim je oral cesar pa so shranili kot nekakšno svetinjo.

Po materini smrti je Jožef II. Nadaljeval z reformami. Odpravil je fevdalizem, razglasil je enakost ljudi pred sodiščem in uvajal poleg davkov, ki so obremenjevali meščane in kmete, tudi davke, ki naj bi jih plačevali plemiči in duhovščina. Razglasil je versko svobodo in dostop do vseh državnih in javnih služb. Odpiral je bolnišnice in šole, ukinjal pa je samostane.

Bil je tudi pobudnik izdelave prvih vojaških zemljevidov celotnega cesarstva. V tako imenovanem jožefinskem vojaškem zemljevidu so tudi opisi slovenskih pokrajin, imena geografskih pojmov pa so zapisana tako kot jih je poimenovalo ljudstvo. Celoten projekt predstavlja višek takratne evropske kartografije.

Zaradi političnih ovir, kakršne mu je postavljalo materino sovladanje, je Jožef gotovo zelo trpel, pa tudi njegovo zdravstveno stanje je bilo zlasti proti koncu življenja precej bolj klavrno. Njegove zadnje besede tik pred smrtjo 20. februarja 1790 naj bi bile: *»Mislim, da sem storil svojo dolžnost kot človek in vladar.«*